

Проект номер G55608 Міграційна політика України: шляхи вдосконалення, 2024-2025

*Оцінка стану реалізації
чинної міграційної
політики України*

**Обґрунтування основних
напрямів удосконалення
Стратегії державної
міграційної політики на
період до 2035 року**

*Оцінка тенденцій
зайнятості в Україні*

За підтримки Міжнародного фонду «Відродження»

Виконавці:

Всеукраїнська асоціація компаній з міжнародного працевлаштування

Інститут демографії та проблем якості життя (з квітня 2025 р. - Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи) Національної академії наук України

Обґрунтування основних напрямів удосконалення Стратегії державної міграційної політики на період до 2035 року

Завдання - обґрунтувати основні напрями удосконалення Стратегії державної міграційної політики на період до 2035 року

Складові дослідження – кабінетне дослідження + фокус-групові дискусії

- Визначено передумови формування Стратегії державної міграційної політики на період до 2035 року.
- Проведено 3 фокус-групові дискусії (далі – ФГД) з експертами з питань необхідності та напрямів удосконалення Стратегії державної міграційної політики України та 1 ФГД з питань оцінювання можливостей застосування міжнародного досвіду для удосконалення Стратегії державної міграційної політики України.

Цільові групи експертів – представники центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ); громадські діячі, незалежні експерти та політики; науковці.

- Сформульовано пропозиції щодо напрямів удосконалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2035 року.

Представники центральних органів виконавчої влади

- Міністерство внутрішніх справ України
- Державна міграційна служба України
- Міністерство економіки України
- Міністерство соціальної політики України
- Державний центр зайнятості
- Міністерство освіти і науки України
- Державна служба України з етнополітики та свободи совісті
- Державна служба України з питань праці
- Міністерство національної єдності України
- Міністерство закордонних справ України

Громадські діячі, незалежні експерти та політики

- Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, підкомітет України з питань соціального захисту дітей, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України з 2014 року
- Український союз промисловців та підприємців
- Федерація профспілок України
- Профспілка будівельників України
- HRD-club
- Українська рада бізнесу
- Центр досліджень політичних цінностей
- громадські діячі

Науковці

- Національний університет «Львівська політехніка»
- Національний інституту стратегічних досліджень
- Центр міграційних досліджень Варшавського університету (Польща)
- Інститут соціології НАН України
- Institute of Advanced Study, Durham University (Сполучене Королівство)
- Інститут Євроінтеграційних досліджень Ужгородського національного університету
- Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку (м. Одеса)
- Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
- Білефельдський університет (Німеччина)

Основні результати ФГД з експертами

- консенсус щодо необхідності перегляду та модернізації міграційної політики України в нових умовах;
- доцільність розроблення Стратегії державної міграційної політики як окремого документу; розроблення Стратегії державної міграційної політики та міграційних розділів інших стратегій має бути узгодженим;
- досвід попередньої Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року цілком можна використати і саме з оцінювання її положень доцільно розпочати розроблення нового стратегічного документу;
- необхідність звертання до повоєнного досвіду міграційних стратегій балканських країн, а також підходів, розроблених у країнах, що організовували кампанії з організації репатріації;
- важливість проактивного підходу, зокрема чіткого визначення ролі мігрантів у суспільстві, створення сприятливого бізнес-середовища та формування інклюзивних програм зайнятості;
- першочерговість завдання повернення наших громадян;
- важливість застосування маркетингових інструментів для глобальної конкуренції за таланти;
- майбутня Стратегія повинна охоплювати питання як зовнішньої, так і внутрішньої міграції (зокрема, ВПО);

Основні результати ФГД з експертами (продовження)

- перш, ніж розробляти нову міграційну стратегію, варто отримати фундаментальне розуміння того, до якої моделі залучення іноземних мігрантів прагне Україна;
- ефективність державних програм «Відновлення та «Оселя визнана низькою, особливо щодо зовнішніх мігрантів;
- важливість консолідації суспільства, запобігання напруги між місцевим населенням, поверненнями, ВПО та іммігрантами;
- необхідною умовою забезпечення успішного процесу з організації підготовки державної міграційної політики є консолідуюча міжвідомча участь у цьому процесі компетентних органів влади, а також залученість міжнародних партнерів (як з позиції фінансування, так і для наявних напрацювань і уникнення помилок, які вже робили інші держави), науковців, громадськості;
- суттєвою є проблема інформаційно-статистичного забезпечення у процесі розробки і реалізації стратегій;
- Стратегія державної міграційної політики на період до 2035 року – це не покрокова інструкція, а заклик до подальших дій, дороговказ, основа впливу на ту ситуацію, яка склалася.

Пропозиції щодо напрямів удосконалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2035 року

- ❖ Напрями удосконалення регулювання зовнішньої міграції громадян України та політики щодо української діаспори
- ❖ Напрями удосконалення політики внутрішньодержавної міграції
- ❖ Напрями удосконалення політики щодо міграції іноземців
- ❖ Напрями удосконалення міграційної політики в інформаційній сфері

Напрями удосконалення регулювання зовнішньої міграції громадян України та політики щодо української діаспори

Напрямок 1. Створення умов для добровільного і сталого повернення громадян на Батьківщину, їхньої реінтеграції

- розроблення загальнодержавної та регіональних програм сприяння поверненню та реінтеграції поверненців;
- забезпечення поверненням безперешкодного доступу до громадянських, трудових, соціальних прав і послуг, передбачених законом;
- надання адресної допомоги вразливим категоріям поверненців;
- інформаційна та консультаційна підтримка поверненців;
- забезпечення можливості доступу поверненців до тимчасового житла в Україні у разі втрати власного житла;
- підтримка підприємництва поверненців;
- удосконалення процедур визнання освіти та кваліфікацій, здобутих за кордоном;
- забезпечення поновлення навчання в українських закладах освіти учнів та студентів, які повертаються з-за кордону, організація для них (за потреби) додаткових занять з української мови та історії;
- розроблення надійної системи міжвідомчої координації з питань реінтеграції поверненців.

Напрями удосконалення регулювання зовнішньої міграції громадян України та політики щодо української діаспори (продовження)

Напрямок 2. Посилення співпраці зі сприяння добровільному поверненню громадян із міжнародними організаціями та країнами, що надали їм тимчасовий захист

- налагодження взаємовигідного партнерства з країнами перебування громадян України у сфері навчання та перекваліфікації воєнних мігрантів за спеціальностями, затребуваними в Україні;
- співпраця з країнами, які надали українцям тимчасовий захист, щодо організації логістичної підтримки їхнього повернення;
- проведення переговорів щодо врегулювання правового становища українських воєнних мігрантів за кордоном після завершення терміну дії тимчасового захисту;
- співпраця щодо розширення можливостей доступу українських працівників на європейський ринок праці, розроблення програм тимчасової циркулярної міграції;
- науково-технічна співпраця у межах партнерства щодо мобільності талантів.

Напрямок 3. Сприяння зменшенню відтоку населення з України

- збереження людського капіталу країни шляхом забезпечення верховенства права й прав людини, боротьби з корупцією, наближення до стандартів ЄС і НАТО, поліпшення бізнес-клімату в Україні, відбудови постраждалих громад;
- впровадження спеціальних програм підтримки талановитої молоді.

Напрями удосконалення регулювання зовнішньої міграції громадян України та політики щодо української діаспори (продовження)

Напрямок 4. Забезпечення постійної підтримки й захисту прав громадян України за кордоном

- підвищення доступності консульських послуг для українців за кордоном;
- активізація переговорного процесу щодо укладення угод про соціальне та пенсійне забезпечення наших громадян у державах їхнього перебування;
- запобігання потраплянню українських громадян у ситуації торгівлі людьми.

Напрямок 5. Поглиблення співпраці з українцями за кордоном, формування панукраїнського простору в країнах ЄС, розширення участі діаспори в житті України

- посилення зв'язків та дієва організаційна, інформаційна, фінансова підтримка українських громад за кордоном;
- підтримка української освіти за кордоном;
- забезпечення можливості дистанційного навчання та роботи для воєнних мігрантів;
- сприяння інвестуванню заробітків мігрантів в економіку України;
- забезпечення можливостей реалізації виборчих прав українських громадян, які проживають за кордоном (у перспективі);
- широке суспільне обговорення та розроблення механізму збереження українського громадянства мігрантами у разі набуття ними громадянства країни перебування;
- співпраця з діаспорою з питань адаптації вимушених мігрантів у країнах перебування.

Напрями удосконалення політики внутрішньодержавної міграції

Напрямок 6. Підвищення якості життя внутрішньо переміщених осіб (ВПО), сприяння їхньої інтеграції в місцеві громади

- розвиток соціального будівництва для довготривалого вирішення житлового питання ВПО, які втратили житло, житло яких знаходиться на окупованій чи прифронтовій території, вразливих категорій осіб;
- сприяння добровільним повторним внутрішнім переміщенням ВПО в регіони чи населені пункти з більш сприятливою ситуацією на ринку праці та житла;
- забезпечення професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації, підтримка підприємництва ВПО;
- активізація зусиль щодо залучення міжнародних інвесторів до створення виробництв у регіонах розміщення ВПО;
- забезпечення можливостей повернення ВПО до місць попереднього проживання за наявності відповідних умов;
- ефективне використання трудового та інтелектуального потенціалу ВПО в місцях переселення.

Напрями удосконалення політики щодо міграції іноземців

Напрямок 7. Залучення іноземної робочої сили, формування механізму відбору іммігрантів, забезпечення їхньої інтеграції

- розроблення процедур залучення іноземної робочої сили у відповідності до потреб економіки та захисту інтересів вітчизняних працівників;
- сприяння посиленню інтеграції іноземців, які вже перебувають в Україні;
- поширення на іноземців, які мають правові підстави для проживання в Україні, та виїхали за кордон через війну, програм реінтеграції поверненців;
- заохочення іноземців до навчання в Україні, створення умов для безперешкодного залучення іноземних студентів, які успішно завершили навчання, на український ринок праці.

Напрямок 8. Подальший розвиток системи захисту біженців та шукачів притулку

- Удосконалення процедур перевірки відповідності претендентів критеріям надання статусу.

Напрями удосконалення політики щодо міграції іноземців (продовження)

Напрямок 9. Забезпечення відповідності державної міграційної політики України європейським стандартам

- імплементація норм міграційного законодавства ЄС в національне законодавство та адміністративну практику.

Напрямок 10. Протидія правопорушенням у сфері міграції

- удосконалення прикордонного та внутрішнього міграційного контролю, протидія діяльності злочинних груп із незаконного переправлення осіб через кордон;
- розроблення засобів кризового менеджменту у разі використання ворожими державами міграції як інструменту гібридної війни;
- врегулювання правового статусу іноземців, які опинилися у неврегульованій ситуації в Україні, внаслідок обумовлених широкомасштабною війною обставин.

Напрями удосконалення міграційної політики в інформаційній сфері

Напрямок 11. Інформування населення щодо важливості повернення мігрантів, інтеграції ВПО та залучення іммігрантів з-за кордону для збереження та розвитку людського капіталу України, виховання толерантності, пропагування єдності та згуртованості суспільства

- забезпечення домінування в українському суспільстві погляду на міграцію не як на загрозу, а як на потенціал розвитку країни, запобігання ксенофобії та міжкультурним конфліктам.

Напрямок 12. Удосконалення наукового та інформаційного забезпечення формування міграційної політики

- налагодження обміну інформацією про українських трудових та воєнних мігрантів з країнами їхнього перебування; розвиток міграційної статистики відповідно до європейських стандартів;
- здійснення регулярного моніторингу міграційної ситуації;
- активізація наукових досліджень міграційних процесів та прогнозування демографічних і міграційних тенденцій для оцінювання ефективності Стратегії та своєчасного коригування її заходів.

Дякую за увагу!